

[**Aksel Larsen.**]

stig, kan der blive råd til at give afkald på tøjskatten, selv om man også vil benytte lejligheden til at nedsætte de direkte skatter, når det kommende folketingsvalg er nær.

Jeg henstiller endnu en gang dette til overvejelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslaget til folketingsbeslutning forkastedes med 124 stemmer mod 6.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om statens overtagelse af Danmarks nationalbank [af Alfred Jensen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 295, fremsættelsen i tidenden sp. 436).

Sagen sattes til forhandling.

Handelsministeren (Philip): I folketingets møde den 21. oktober i år spurgte det ærede medlem hr. Alfred Jensen mig, om jeg havde til hensigt at fremsætte et lovforslag om statens overtagelse af nationalbanken. Jeg gav dengang et svar, hvis konklusion var, at jeg ikke fandt, der var sket sådanne ændringer i det hidtidige samarbejde mellem staten og nationalbanken, at tiden var inde til at stille forslag om ændring af nationalbankens styrelse. Selv om der nu er gået næsten en måned, siden det ærede medlem stillede sit spørgsmål, er jeg stadig af den opfattelse, at tiden ikke er inde til at stille forslag om ændring af nationalbankens styrelse.

Ordføreren for forslagsstillerne (Alfred Jensen): Ministeren gav mig desværre ingen anledning til at takke for imødekommenhed over for det forslag til folketingsbeslutning, jeg på den kommunistiske gruppes vegne har fremsat.

Jeg er heller ikke mødt med sådanne forventninger. Det standpunkt, ministeren tilkendegav i spørgetiden den 21. oktober, var så ganske klart, at jeg ikke kunne gøre mig nogen forhåbning om, at ministeren, selv om der skulle være sket et eller andet

igennem denne måned, ville ændre standpunkt. Derfor var jeg naturligvis forberedt på at komme i den situation.

Når vi alligevel, uden at have nogen forhåbning om, at ministeren ville støtte forslaget og gå ind på dets behandling, fremsatte forslaget om statens overtagelse af nationalbanken, er det, fordi vi i almindelighed går ind for produktionsmidlernes overtagelse af samfundet, er tilhængere af en socialistisk samfundsordning, og også fordi vi, selv under kapitalismen, mener, at det vil være fordelagtigt for samfundet og for folket som helhed, at visse dele af samfundet nationaliseres, f. eks. den gamle boligmasse og den lovpligtige forsikringsvirksomhed. Vi mener også, at det vil være hensigtsmæssigt og fornuftigt, hvad nationalbanken angår.

Da der i anledning af nationalbankens dispositioner i september måned igen blev rejst tvivl om hensigtsmæssigheden af nationalbankens stilling som selvejende institution, var det, vi mente, det var rigtigst at fremsætte forslag til folketingsbeslutning. Vi har den opfattelse, at hvis man gennemfører sådanne foranstaltninger, vil man fra samfundets side være i stand til at begrænse spekulation og udnyttelse af befolkningen. Jeg kan også sige det på den måde, at kun gennem sådanne foranstaltninger vil man være i stand til at føre en antimonopolistisk og antikapitalistisk politik.

Vi har altså stillet forslaget, fordi vi ønsker, at disse problemer om nationalisering kommer til behandling, til drøftelse i befolkningen for derigennem at nå frem til den modning, som er nødvendig, for at man kan gennemføre sådanne foranstaltninger. Vi har også gjort det, fordi det store Arbejdsmands og Specialarbejder Forbunds hovedbestyrelse har rettet en henvendelse til regeringen, som jeg ganske vist har spurgt om og fået ministerens svar på, men det forekommer os, at det ikke er nok, at dette store forbunds henvendelse behandles på en sådan måde. Det forekommer os, at den også må frem til behandling her i folketinget, så at de forskellige partier kan få mulighed for at udtale sig pro et contra, så at sagen kan blive belyst også fra folketingets side til underretning for dette forbunds medlemmer og natur-

[Alfred Jensen.]

ligvis også til underretning for andre dele af arbejderbevægelsen.

Jeg bemærkede, at ministeren i dag som i oktober måned udtalte, at der ikke er sket en sådan ændring i samarbejdet, at han finder det rimeligt, at man foretager en ændring i styrelsen af nationalbanken. Det er muligt, at der ikke er sket en sådan ændring, men man skal dog gøre sig klart, at der ikke har været almindelig tilfredshed med den styrelsesform, nationalbanken har, at den tværtimod gennem åringer har været udsat for kritik, og jeg vil da gerne have lov til at vise, at der stadig væk har været tvivl om, at den stilling, nationalbanken har, er den rigtige, og om ikke der måtte ske en ændring deri.

Jeg beder den højtærede formand om tilladelse til nogle få korte citater. Jeg vil gerne henlede opmærksomheden på, at man i „Fremtidens Danmark“, som jo er af 1945, slår fast — efter at have redegjort for den ændring, der skete i nationalbankens stilling i 1930'erne —

„En rest fra nationalbankens tid som privatkapitalistisk bank er imidlertid tilbage deri, at bankens kreditpolitik i nogen grad kan føres selvstændigt uden umiddelbar afhængighed af regeringen. Dette kan i en given situation føre til uheldige tilstande, hvis regeringen og Danmarks nationalbank ud fra hver sin bedømmelse af forholdene driver en forskellig penge- og kreditpolitik. Dette er uforeneligt med fuld effektivitet i den økonomiske politik. For at sikre fælles retningslinjer må en nyordning træffes, evt. ved at de beføjelser, der tillægges regeringens repræsentant i nationalbankens bestyrelse, udvides.“

Der er altså ikke nogen tvivl om, at man i socialdemokratiet i 1945 var klar over, at der var brist i den styrelsesform, der fandtes, og at man kunne komme ud for en situation, hvor de dispositioner, der blev truffet fra regeringens og dermed også fra folketingsflertallets side, i nogen grad blev krydset af nationalbankens politik.

Det er jo det, vi har været ude for flere gange, siden dette blev nedfældet på papiret af det store socialdemokrati.

For nogle år siden skrev, hvad jeg allerede har omtalt her i folketinget et par

gange, det ærede medlem hr. Holger Eriksen i en leder i Demokraten i anledning af diskontoforhøjelse, at nu havde nationalbanken optrådt mod regeringens økonomiske politik, og konsekvensen måtte være, at man omgående fik ændret de beføjelser, nationalbanken havde, så at nationalbanken på enhver måde kunne indrette sin pengepolitik og rentepolitik efter den økonomiske politik, som regeringen førte.

Det er det samme, der er sket nu, hvor nationalbanken igen forhøjer diskontoen, at man fra forskelligt hold også inden for socialdemokratiet giver udtryk for tvivl angående overensstemmelsen mellem den politik, som regeringen taler for, og de dispositioner, nationalbanken gennemfører. Det var herom, Arbejdsmands og Specialarbejder Forbundets hovedbestyrelse vedtog sin udtalelse, hvori det hedder:

„Med den store valutabeholdning, vort land nu råder over, skulle alle betingelser være til stede for at opretholde og yderligere befæste og udvide beskæftigelsen. Herom burde alle kræfter samles.

En politik, der vil skabe såkaldt samfundsøkonomisk balance ved hjælp af arbejdsløshed, kan og bør ikke tolereres.“

Det var ud fra den opfattelse, at det, der her skete, var imod regeringens beskæftigelsespolitik, at man rejste spørgsmålet, om man fortsat kunne have den styrelsesform, der gælder, og derfor sagde man senere:

„Spørgsmålet er, om man fortsat i det danske samfund kan opretholde et system, hvorefter nationalbankens direktion ensidigt — og uafhængigt af regeringsmagten — kan gennemføre sin egen økonomiske politik. Dette er i længden en ganske uholdbar situation.“

Arbejdsmandsforbundet har ikke alene rettet denne henvendelse til regeringen om at få dette spørgsmål løst som af forbundet foreslået, det har også beskæftiget sig med det i artikler i Arbejdsmandenes Fagblad. Her har man også taget denne disposition frem til belysning, og man fastslår, at en af motiveringerne for diskontoforhøjelsen er den, at den skal modvirke den stigende aktivitet. Det hedder:

„Som motivering for den gennemførte

[Alfred Jensen.]

diskontoforhøjelse vil man fra nationalbankens side hævde, at det skulle være nødvendigt med en dæmpning af den indenlandske aktivitet for at hindre overbeskæftigelse og dermed muligheden for de såkaldte „sortbørlønninger“. Man har således i første række ført bevis for, at der her i landet, modsat hvad der ellers hævdes, er visse kræfter, der spekulerer i arbejdsløshed som regulerende faktor på arbejdernes fortjeneste.“

Jeg skylder at gøre opmærksom på, at citatet er fra Arbejdsmandenes Fagblad nummer 19, 15. oktober 1959.

Her rejser man spørgsmålet, om det, der gennemføres, ikke netop gennemføres som et led i visse kredses bestræbelser for at holde arbejdernes fortjeneste nede, og man understreger, at der spekuleres i arbejdsløshed. Når spørgsmålet stilles på den måde, mener vi ikke, det er rimeligt, at spørgsmålet om statens overtagelse af nationalbanken kort affejes med, at man ikke mener, at tiden er inde til at foretage en ændring. Et stort forbund henvender sig og gør opmærksom på, at de foranstaltninger, der her træffes, modvirker beskæftigelsen, fordyrer byggeriet, fordyrer andre ting her i samfundet, og gør opmærksom på, at mens man foretager slige dispositioner, har dette forbund 13 000 ledige medlemmer, og det vel at mærke i årets bedste tid; det vil sige, at man kommer op på langt, langt større ledighed i fremtiden.

Man forstår så udmærket, at dette forbund rejser spørgsmålet, om der er overensstemmelse mellem det, nationalbanken her har foretaget, og det, regeringen den ene gang efter den anden proklamerer angående en stabil og voksende beskæftigelse. Med rette rejser redaktionen spørgsmålet, om detteher også kan være sket i overensstemmelse med regeringen. Man er noget forsigtig i udtrykkene, man siger: øjensynligt har man ikke indhentet regeringens samtykke til en sådan foranstaltning. Det er jeg naturligvis ikke i stand til at svare på, det kan ministeren og andre måske svare på, men jeg føler mig sikker på, at der må være noget om det, der her siges. Det gør jeg blandt andet, fordi der umiddelbart efter denne diskontoforhøjelse var et af det høje tings medlemmer, der holdt en tale

i Harlev, det var den 23. september, hvori det ærede medlem — det drejer sig om det ærede medlem hr. Th. Mikkelsen — stillede spørgsmålet op sådan: hvem sidder bagved og trækker i trådene, og hvor han gjorde opmærksom på, at det måtte jo være den selvfinansierende storindustri, der her greb ind for at forværre konkurrenceforholdene for de mindre erhvervsdrivende, for nybegynderne. Han giver det også udseende af, at det kan være, at der er konservative kræfter, der herigennem prøver at krydse regeringens positive beskæftigelsespolitik, og han gør opmærksom på, hvor skadeligt det kan være for regeringens økonomiske politik.

Således er altså problemet stillet op. Der kan jo ikke være nogen tvivl om, at der overalt i arbejderklassen og blandt de mindre bemidlede er utilfredshed med den diskontoforhøjelse, der her blev gennemført, og der er ikke med ministerens udtalelser, hverken den 21. oktober eller i dag, skabt nogen klarhed over, om regeringen fuldstændig er indforstået med det, der her er gennemført. Jeg ved nok, at der er medlemmer her i folketinget, der har udtalt, at selvfølgelig er der overensstemmelse mellem det, nationalbanken har gennemført, og de ønsker, regeringen måtte have på dette område. Jeg ville foretrække, at regeringen gav udtryk herfor. Men når problemet er stillet sådan, når et fagforbund, som tæller 250 000 medlemmer, rejser tvivl om det rigtige i nationalbankens foranstaltninger, der for menigmand ser ud til at være i modstrid med regeringens politik, så må offentligheden have krav på at få klar besked, og så må det også være rigtigt, at spørgsmålet bringes op til debat her i folketinget.

Det ærede medlem hr. Hans Rasmussen gjorde i går og i forgårs opmærksom på den interesse, som arbejderne og forbrugerne havde i landets handelspolitik, men det, der gælder i så henseende, kan også fremføres i denne forbindelse. Derfor er det rigtigt og nødvendigt, at denne sag kommer til debat her i folketinget, og jeg mener også, at det er rigtigt og rimeligt, at partierne udtaler sig om de problemer, der her er tale om. Jeg vil opfordre de medlemmer, der både ved den ene og den anden lejlighed ude i landet har udtalt sig kritisk over for de

[Alfred Jensen.]

dispositioner, nationalbanken har foretaget, til også her fra folketingets talerstol at give udtryk for den sympati, de jo må have for de ønsker og synspunkter, ja, krav, der føres frem af Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund, Industriforbundet og en lang række fagforeninger. Jeg vil opfordre disse medlemmer til at drage omsorg for, at dette spørgsmål ikke bliver afvist uden debat her i tinget, men kommer til behandling i et udvalg, hvor man kan belyse de forskellige sider af denne sag, så tinget, når der skal stemmes, virkelig får en information ud over, hvad den højtærede handelsminister og jeg har fremført her i folketinget.

Spørgsmålet er så stort og vigtigt, at jeg må anmode om, at man giver det en behandling, så man bagefter med tryghed kan sige, at der er foretaget de undersøgelser, der skal foretages, at der er givet de oplysninger, der kan gives om nationalbankens dispositioner, om samarbejdet mellem regeringen og nationalbanken og om, hvilke fordele der ville være ved at gå over til, at nationalbanken blev en statsinstitution. Vort parti har den opfattelse, på grundlag af, hvad der foreligger, at nationalbanken bør gå over til at blive et rent statsforetagende.

Per Hækkerup: Idet jeg henviser til den højtærede handelsministers svar såvel i dag som på ordføreren for forslagsstillernes spørgsmål den 21. oktober, skal jeg tilføje, at det er såvel forslagsstillerne som offentligheden bekendt, at mit parti principielt er af den opfattelse, at nationalbankens pengepolitik bør føres i samklang med det offentliges øvrige økonomiske politik, og at nationalbanken derfor burde styres af de samme organer, d. v. s. i sidste instans af folketinget.

Dette synspunkt har for nylig fundet udtryk i en vedtagelse i Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund, og det finder af og til udtryk i vedtagelser inden for enkelte andre dele af arbejderbevægelsen, og spørgsmålet holdes derigennem stadig levende. Vi erkender imidlertid i mit parti, at der ikke foreligger en situation, som gør problemet aktuelt, og at der ikke i det høje ting er tilstrækkelig politisk tilslutning til

at gennemføre vort synspunkt; følgelig kan vi ikke medvirke i den politiske demonstrationspolitik, som kommunisterne også på dette punkt betjener sig af.

Ordføreren for forslagsstillerne (Alfred Jensen): Det glæder mig at høre, at det ærede medlems parti er enig med Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund i dets ønsker angående nationalbankens fremtidige stilling. Men når det er tilfældet, forstår jeg ikke, at man ikke hjælper Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund til at få denne sag frem. Det gør man jo ikke ved at tale om demonstrationspolitik. Jeg går ud fra, at når Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund har rejst denne sag på den måde, det er sket, er det, fordi man ønsker den frem i offentligheden, er det, fordi man ønsker den behandlet af regering og folketing, er det, fordi man ønsker, der skal gøres et arbejde for at få alle her i landet til at se det uheldige i, at nationalbankens styrelse er, som den er i øjeblikket, og det fordelagtige i, at nationalbanken overgår til at blive en statsbank.

Derfor beklager jeg, at det ærede medlem hr. Per Hækkerup afviser med sådanne vendinger, som han har gjort. Jeg synes, det var rimeligere, om det ærede medlem havde sagt: vi savner garantier for, at dette forslag kan gennemføres, men det forekommer os, at det er rimeligt, at det kommer til en saglig behandling i et udvalg. Den demonstrationspolitik, der her skulle føres, ville såvel Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund som socialdemokratiet tjene på, og for sagens skyld burde man være med til at gennemføre en behandling af dette forslag i udvalg.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden behandling nægtedes med 111 stemmer mod 6.

Forslaget til folketingsbeslutning var hermed bortfaldet.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget Poul Thomsen har meddelt mig, at han ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

[Formanden.]

„Er det med ministerens billigelse, at der finder forskelsbehandling sted med hensyn til militærnægternes og indkaldte værnepligtiges ferie- og kvarterforhold?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Medlem af folketinget Hanne Budtz har meddelt mig, at hun ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Ager undervisningsministeren at foranledige genindført eftermiddagsforestillingerne på det kgl. teater hver søndag?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 24. november kl. 14 med følgende dagsorden:

- 1) *Fremsættelse af lovforslag.*
- 2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*
Forslag til lov om revalidering.
- 3) *Anden behandling af:*
Forslag til lov om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser.

Mødet hævet kl. 14⁵⁴.

19. møde.

Tirsdag den 24. november kl. 14.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1960 til 31. marts 1961.

I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om forenkling af statens mellemværende med Danmarks nationalbank og

forslag til lov om tillæg til lov om indlandsk skillemønt.

Indfødsretsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v. Eksemplarer vil senere blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om indløsning af visse sparebeviser har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Finansministeren (Kampmann): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om forenkling af statens mellemværende med Danmarks nationalbank.*

Som nævnt i bemærkningerne til forslaget er dets formål at gøre det lettere for offentligheden at følge udviklingen i statens finansielle stilling. Lovforslaget må således ses som et led i de bestræbelser, der gennem en årrække har været udfoldet for at gøre det muligt også for andre end specialister at orientere sig om de statsfinansielle forhold.

Bestræbelserne i denne retning har taget fart efter krigen, hvor statens finans- og